

Wil men dan met opzet socialisten kweeken?

8 juni 1889 Ingezonden. HELENAVEEN. *)

Wil men dan met opzet socialisten kweeken?

5 Niet om personen, maar om zaken... de Lamartine.

In verschillende bladen kon men den laatsten tijd berichten lezen over *Helenaveen*, de oudste Noordbrabantsche veenkolonie, berichten, deels onnauwkeurig, deels met voordracht opgeschroefd, doch alle klaarblijkelijk hun oorsprong vindende in de mildheid, waarmede Z. M. onze geëerbiedigde Koning de Maatschappij "Helenaveen" op 't laatst des vorigen jaars bedacht, hetgeen, zooals iedereen in elk blad heeft kunnen lezen, op eenen schoonen najaarszondag door den Directeur dier Mij. den volke bekend gemaakt werd.

15 Wijl schrijver dezès nog al dikwijls in dat dorp vertoeft, en vooral met "den gemeenen man" in aanraking komt, vind ik het niet onaardig, eens neer te schrijven, wat ik zool uit den mond van verschillende werklieden en andere personen vernam, en welken indruk de schoone woorden des Directeurs op hen schenen gemaakt te hebben. Te meer voel ik zekeren aandrang tot publiciteit, wijl veel, wat ik elders meermalen vernam, rechtstreeks indruischt tegen wat ik hier voor waarheid moest aanhooren. Nieuws-, doch vooral weetgierigheid doet me vaak, waar ik ook ben, een gesprek

20 aanknoopen over bestaande toestanden met eenvoudige menschen, omdat veelal bij hen 't gezond verstand spreekt; omdat men dikwijls uit hunnen mond beschouwingen en oordeelvellingen kan hooren, praktische uitspraken kan vernemen, waarvoor de geleerde wereld met haar fijn vernuft den hoed moet afnemen.

't Zou niet onaardig zijn, doch ik zou te langdradig worden, indien ik gesprekken in hunne eigenaardige taal, met hunne eigen woorden wilde weergeven. Ik zal mij dus bepalen tot een résumé, en eenigszins, zoover 't mij heugt, de richting van 't gesprek volgen, van wat ik zoo nu en dan, doch telken reize, hoorde over hetgeen

25 sinds dien "heugelijken dag" geschied is en wat daarmede in betrekking staat.

Op dien dag moet gezegd zij: "De koning wil u gelukkig maken! En wat hebt ge daartoe noodig? Geld en nogmaals geld! De schuld zal u kwijtgescholden worden. Meer vee kunt ge aanschaffen. Er zullen pootaardappelen worden uitgedeeld. Meer bouwgrond krijgt ge. De beste tuinzaden worden u verstrekt en fruitboomen, welke u de grootste rijkard zal benijden. Ge zult in staat gesteld worden, eigenaar van huis en land te worden, enz. enz.

35 Naar ik van velen vernam moeten er boompjes gegeven zijn, 't pooten niet waard, welke de een of andere tuinman niet kwijt heeft kunnen worden misschien. Velen beweerden geen schuld te hebben, omdat men, naar hun zeggen, op 't kantoor der Mij. met afhouden goed bij-, zelfs vóórbleef. De Hollanders (enkele daarwonende tuinlieden, die erwten, boonen en augurken telen), moeten er met die kwijtschelding van schuld 't best bij gevaren zijn en nog op den koop toe tuinzaad gekregen hebben, en andere pachtters niets. Van uitdeelen van pootaardappelen, meer vee koopen, meer land krijgen, eigenaar van huis en grond worden, komt niets. Men zegt, dat men op 't kantoor der Mij. daar toch niet aan wil, al zijn er, volgens sommigen, die er om gevraagd hebben.

45 Was het ook niet beter geweest, beweren velen, dat die gift van den koning aan oppassende menschen te goede kwam, die geen schuld hadden aan de Mij.? Volgens veler oordeel ware het verstandiger, mannen, die het volk kennen en door het volk gekend en geëerd worden, met het beheer er van te belasten.

Het volk niet te kennen, en de zaak, waarvoor men staat of waarover met het opzicht heeft wel, kan nog goede resultaten opleveren. Doch wanneer een ploegbaas van 't spoor, een timmerman of spoorwerker, beheerder, opzichter, onderbaas in eene zaak worden, zooals de turfindustrie is, waarvoor een gansch menleven noodig is om ze zonder goede en praktische leiding in den grond te kennen en met vrucht te beheeren; waarmee men van jongs af moet opgewassen zijn, om het voordeel, dat in den grond zit, er uit te halen; - ik vraag het U, lezer, zoudt gij 't mogelijk rekenen dan nog

55 duurzame, vruchtbare uitkomsten te verkrijgen?

't Kan zeer goed gebeuren, dat iemand met een weinig gezond verstand, goeden wil en eenigszins uitgebreider kennis dan velen, het nog zoo ver zou kunnen brengen, dat hij van het wezen eener zaak wat leert kennen, al was hij ook industriëel in een vak, vreemd aan de veenderij. Doch, indien menschen zonder wetenschappelijke ontwikkeling, die altijd eene ondergeschikte betrekking bekleed hebben in een vak, dat geheel vreemd is aan de veenderij, enz.; indien spoorvolk belast is met het opzicht en beheer van turf c. a., wat zullen dan de uitkomsten op den duur zijn? Zal het gewone werkvolk, dat meer praktische kennis en ervaring heeft, veelal meer nog dan een geroutineerd opzichter in 't vak, zulken niet uitlachen, en waar zij kunnen, in 't

65

ootje nemen en bedriegen ten koste des werkgevers? Naar ik nu en dan van velen moest hooren, wordt er dan ook in Helenaveen en elders bitter den spot gedreven met spoorwerkers en ploegbazen, die het werkvolk in den turf bevelen.

70 Eene vreemdsoortige uitdrukking vernam ik meermalen, zonder dat ik de bedoeling er van begreep, n.l.: "Bij van Plunderen drijft olie boven." Langzamerhand kwam ik tot de wetenschap, dat daarmee 't volgende bedoeld werd.

Op 't laatst van 't vorig jaar werden te H. een 20tal Friesche huisgezinnen (die men aldaar met den bijnaam "olie" bestempelt) in keeten gehuisvest, en voor hen, die 75 allen protestant zijn, had de opzichter, die met de naam van v. Pl. wordt aangewezen, naar hun beweren, alles over. De bevolking is toen minstens met een *honderdtal gereformeerden vermeerderd*. Naar men te kennen gaf, was men niet erg ingenomen met deze propagandische handelswijze en godzaligheid der Mij.

Meermalen ben ik getuige geweest, hoe de verontwaardiging ten top steeg, als het gewone werkvolk sprak, hoe men toch iemand onderbaas had kunnen maken met 80 *voorbijgang van tientallen inwoners*, die 20, 25 jaar den turf hadden leeren kennen en er dus grondige kennis van konden hebben. Namen werden genoemd van velen, die het volk zelf geschikt rekende, voor 't minst geschikter dan een timmerman, of spoorwegaarbeider.

85 'k Vraag het in gemoede, zal de achting, het gezag voor zulke bazen nog groot zijn, en zal het gezag in 't algemeen daardoor niet grootendeels ondermijnd worden?

Volgens ieders oordeel en gezond verstand ware het immers beter, die werklieden van 't vak als onderbaas aan te stellen, die in kennis, ervaring en goed gedrag boven 90 anderen uitmunten; die bekend zijn met alle mogelijke list en bedriegerijen, en hierdoor en door hunne meerdere kunde en ondervinding ontzag zullen inboezemen en gezag uitoefenen. Oude stroopers toch zijn de beste jachtopzieners! Dat zouden daden zijn, die van verstand en doorzicht getuigden en van welbegrepen eigenbelang; vrij wat beter dan dingen afschaffen, welke jaren en jaren daar bestaan hebben, en waarvan alle menschen genot en voordeel hadden.

Er is ook wel eens gezegd, dat de schippers er den aard niet meer hebben. Die komen, 95 als ze eenigszins kunnen naar onze Deurnesche veenderij, w? opzichters zijn, heel eenvoudige menschen, maar toegerust met kennis van zaken, zooals er maar weinigen in hun vak aangetroffen worden. Maar die zijn dan ook van hunne prilste jeugd af in 't vak werkzaam geweest, hebben zich zelven praktisch gevormd, en zijn de steun onzer gemeente, de voornaamste oorzaak van den bloei onzer turfindustrie. En als hier de 100 turf opgeruimd is, gaat men naar Helenaveen.

Hiermede basta. Dit weinige zij vooreerst genoeg om belangstellenden lezers eens de stem des volks te doen hooren, en hun den waren toestand bloot te leggen. - Heb ik het mis, met aan 't hoofd van dit stuk te plaats: "Wil men dan met opzet 105 socialisten kweeken?"

En... ware het niet gewenscht, misschien noodzakelijk, dat mannen, met kennis van zaken en toestanden, onverbloemd de waarheid durfden zeggen aan Z. M. den Koning, Hem, wien het geluk, de welvaart zijner onderdanen, doch vooral *eerbiediging van het gezag in 't algemeen ter harte gaat*.

110 D. J.

*) *Hoewel uit zeer goede bron ontvangen, moeten wij den inhoud van dit stuk geheel voor rekening van den inzender laten, met inbegrip van de persoonlijke zaken. Om het groote gewicht van het boven beweerde, meenden we tot plaatsing te moeten besluiten; we houden voor een antwoord gaarne onze kolommen open.* RED.

115

Personenregister

de Lamartine.....	1
Z. M. onze geëerbiedigde Koning.....	1
den Directeur dier Mij.....	1
De Hollanders (enkele daarwonende tuinlieden.....	1
"Bij van Plunderen drijft olie boven.".....	2
D. J.....	2